

služba trajala dvije godine (1. kap.). Između sebe oni su birali za dvije godine priora i blagajnika. Mogli su isti ljudi biti izabrani i drugi put, ali ne više (6. kap.) Prvotna njihova dužnost bila je obilaziti bolesnike i bijednike, brinuti se oko podjeljivanja sakramenata umirućima te i materijalno ih pomagati (1. kap.). Zbog toga je Bratovština imala posebnog čovjeka (specijalista) koji je izdavao sirupe i lijekove siromasima (8. kap.) Osim toga, bratimi, a osobito njihovi upravitelji, morali su nastojati oko smirenja nesložnih građana ili javnih skandala, osim nepopravljivih psovača i grešnika koji su bili prepušteni biskupskoj vlasti (5. kap.). Svake godine, na osminu Uskrsa, Bratovština je održavala »ophod ljubavi« preko koje su bratimi stavljali u škrinju (baule) svoj dar, prema božjem nadahnuću i svojim mogućnostima (2. kap.). Jednako su bile postavljene škrinjice u šibenskim crkvama s natpisom »za djela ljubavi«, a propovjednici i ispovjednici morali su natkati vjernike da pomognu novcem Bratovštini (3. kap.). Upravitelji su na Božić, Uskrs i Malu Gospu priređivali večeru i bratimi koji su joj prisustvovali davali su dva marketa (sitni mletački novac), a zatim su davali za stol siromaha mjesečno jedan novčić (un bezzo). Njima je vizitator podijelio 40 dana oprosta (4. kap.). Novac što su ga bratimi na te razne način skupljali

spremao se u blagajnu. Ona se nalazila kod biskupa, a imala je dva ključa. Jedan je ključ držao najstariji plemić, a drugi najstariji građanin između šestorice izabranih (9. kap.). O ovom radu bratimi su raspravljali na sastancima, a sastanci su se držali svake prve nedjelje u mjesecu poslije večernje. Tu je prior, u prisutnosti biskupa ili njegova vikara, morao iznijeti prihode i rashode Bratovštine (6. kap.). Osim tih sastanaka, šestorica izabranih mogli su i privatno raspravljati o poslovima, ali su o svemu morali obavijestiti biskupa ili njegova vikara, a oni su mogli u potrebi intervenirati u radu Bratovštine (7. kap.). Jednako su biskup ili njegov vikar sa šest izabranih upravitelja mogli, ako je bilo potrebno, od vremena do vremena nadodati i druge kapitule (11. kap.) Kao prvi izabrani upravitelji bili su šibenski plemići Ivan Divnić, Nikola Tavilić i Šimun Dobrović te građani Petar Melija, Šimun Saracen i Mate Donosk.

Objavljivanjem ovog dokumenta Matanić je osvijetlio djelovanje Crkve na društveno-karitativnom polju u teškim i sudbonosnim danima naše prošlosti jer su te Bratovštine Ljubavi s istim ustrojstvom i svrhom djelovale u našim gradovima. Stoga smo zahvalni Mataniću za ovaj mali, ali vrijedni rad. Očekujemo nove rezultate njegova istraživanja u Vatikanskom arhivu.

J. A. Soldo

NEKOLIKO RIJEČI NA PRIMJEDBU I ODGOVOR

Crkva u svijetu — broj 3., 1969. — objavila je, neposredno iza mog članka »Tri izdanja Novoga Zavjeta«, *Odgovor* o. Ljudevita Rupčića i *Primjebdu* o Rufina Šilića. Da sam na vrijeme dobio otisak *Odgovora* i *Primjedbe*, na njih bih se osvrnuo u 3. broju lista *Crkva u svijetu*. Držim, da nije ni sada kasno.

Još neobjelodanjen, moj je članak imao lijepih učinaka: razdragao je o. Šilića i o. Rupčića. Nadam se, da će taj članak, jedamput objelodanjen, imati još ljepših učinaka.

O. Šilić piše: »...neobično mi je drago, da je ovaj problem osvijetljen.« Problem, o kojemu govori o. Šilić, odnosi se na pitanja autora prijevoda Novoga Zavjeta, koji je tiskan u Sarajevu 1961.

O. Rupčić počinje svoj *Odgovor*: »Drago mi je da je o. Raspuđić odlučio izaći iz anonimnosti i konačno preuzeti na se i odgovornost i ponos za onaj dio prijevoda Novoga zavjeta, izdanog god. 1961. u Sarajevu, koji njemu pripada. A taj je dio svakako velik«.

Tako pišu.

I meni je drago, da je njima dvojici drago, što sam napisao članak, izašao iz *anonimnosti* i osvjetlio pitanje autora prijevoda, o kome je riječ.

O. Šilić citira jedno moje pismo, da dokaže, da sam im ostavio slobodne ruke s obzirom na prijevod, i da nisam stavljao nikakvih uvjeta u tome pogledu.

Zao mi je, što o. Šilić moje pismo, pisano korijenskim pravopisom, navodi djelomično fonetski, djelomično korijenski. To nije trebao činiti.

Pismo je datirano 29. veljače 1960. Dakle, u vrijeme, kada nisam znao, što se mijenjalo u momu prijevodu i kada sam držao, da će prijevod izdati Hercegovačka franjevačka provincija, kako mi je rečeno.

Zašto sam napisao to pismo?

Citatelji, koji žive u Hrvatskoj, sjetiti će se stanja u tim godinama. Ja sam tada živio — a i sada živim — u inozemstvu. Prema svim mojim informacijama, moje bi ime, ako bi se u ondašnjim prilikama pojavilo na jednoj knjizi, objelodanjenoj u domovini, moglo prouzročiti mnogo neprijetlika izdavačima knjige. To sam želio izbjeći pod svaku cijenu. Zato sam napisao pismo, koje navodi o. Šilić.

To zna o. Šilić, ali to ne spominje.

U razgovoru u Chicagu, kada sam ga pitao, kako je došlo do toga, da ime o. Rupčića stoji na momu prijevodu, nije apelirao na to pismo. Iako mu je bilo dosta samo ga spomenuti, da me ušuti, da mi »začepi usta«. Pismo je pisano u danim — konkretnim — okolnostima, koje se ne smiju prešutjeti, ako se želi shvatiti pravo značenje lista. Mjesto da citira pismo u njegovu kontekstu, koji mu daje pravo značenje, o. Šilić navodi samo mrtvo slovo iz pisma. Pismo je napisano zbog ondašnjeg stanja ili *situacije*, kako je to očito iz pisma. Tamo stoji, između ostalih stvari: »*Prije sam mislio drugčije, jer nisam uočavao podpuno situacije.*«

Bio sam, modestia a parte, velikodušan. Nisam ni u snu sanjao, da će netko tu moju slabost iskoristiti protiv mene.

O. Šilić piše dalje: »Pokojni Tugomir Soldo nije mi nikada javio, što — više ni natuknuo, da o. Raspudić

stavlja bilo kakve uvjete za tiskanje svoga prijevoda. Da mi je to kojom srećom javio, danas ovaj problem ne bi ni postojao, jer Hercegovačka Franjevačka Provincija nije tada imala ni najmanje mogućnosti za izdavanje Novoga Zavjeta.«

Vrlo mi je zao, što moram spominjati ime pok. Tugomira u ovoj vrsti pisanja. O. Šilić je moj školski drug — kolega — nikada s njim nisam bio na slaboj nozi. Nisam, nadam se, ni danas. Zato mi je bilo — i jest — uvijek zagonetno, zašto se o. Šilić nije obratio direktno na me, kada je tražio, da mu se pošalje moj prijevod Novoga Zavjeta.

Ponavljam i kažem, da sam postavio oba uvjeta, koje sam naveo u prvome dijelu članka, prije nego sam pristao da pošaljem prijevod u domovinu. Rečeno mi je, da su oba usvojena.

Držim, da je posve razumljivo, da sam postavio uvjet, da se u prijevodu ništa ne mijenja bez prethodnoga sporazuma sa mnom. Ja sam onda znao — a znam i sada — da je o. Šilić vrlo inteligentan čovjek. Ali sam jednako znao, da nije stručnjak u novozavjetnoj problematici, posebno u jeziku Novoga Zavjeta. U ono sam vrijeme o ocu Rupčiću samo čuo, da je bistar, inteligentan i da je počeo predavati Sv. Pismo u Franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu. Prema tome, bilo je razložno i opravdano moje stanovište, da se u prijevodu ništa ne mijenja bez prethodnoga sporazuma sa mnom. Nisam bio protiv promjena — bilo prijevođa, bilo jezika — jedino sam tražio, da eventualne promjene pregledam i proučim prije nego se unesu u prijevod.

Moj drugi uvjet, da prijevod izda Hercegovačka franjevačka provincija, zvuči neobično. Mislim, da je i to u prilog njegovoj autentičnosti. Imao sam u ondašnjim okolnostima posebnih razloga za nj.

Pisanje o. Šilića o ovoj stvari je deplasirano: pripisuje mi ono, što nisam tražio. Moj zahtjev, da prijevod izda Hercegovačka franjevačka provincija, pretvara u *financijski* problem pa ovako rezonira: U ono vrijeme Hercegovačka franjevačka provincija nije bila u stanju — daleko od toga! — financirati izdanje No-

voga Zavjeta; prema tome, sve da je o. Raspudić postavio neke uvjete u tome pogledu, ti se uvjeti ne bi mogli uzeti u obzir.

Mene nisu zanimala novčana sredstva, potrebna za izdavanje knjige, jer sam pretpostavljao, da ih je osigurao o. Šilić, kada se odlučio za izdavanje Novoga Zavjeta. »Tko od vas, kad hoće da sagrađi kulu — Lk 14, 28 — najprije ne sjedne, da proračuna troškove i vidi, da li ima čim dovršiti?...« Uostalom, koliko je meni poznato, nisu novčano ništa pridonijeli za izdavanje knjige oni, koji su na knjizi označeni kao izdavači. A financieri knjige nisu tražili, da taj ili taj bude izdavač knjige. Zašto onda Hercegovačka franjevačka provincija nije mogla biti izdavač knjige.

Ostale tvrdnje o. Šilića posve su irelevantne obzirom na stvar.

Kada čovjek pročita Odgovor o. Rupčića, dobiva utisak, da je o. Rupčić žrtva u ovoj stvari, i da mu je nanesena nepravda, što je njegovo ime stavljeno na moj prijevod. (Tko ga je stavio?) Piše: »Ja, naime, nisam nikada dao, da se moje ime stavi na taj prijevod. Tek kada je došlo do biranja ili ga izdati ili ga uopće ne izdati, dao sam pristanak utoliko što sam obećao da *neću pokretati svoj protest što bi se* (Potcrtao: GR), u tom slučaju, moje ime stavilo na taj prijevod.« U pismu o. Šiliću veli: »Kad treba mogu biti neki patron. Ali znajte, da ja nikada ne bih stavio samo svoje ime pod taj prijevod, niti ću ga ikada nazvati svojim.« Na drugome mjestu ističe: »Ukratko, niti sam želio, niti želim zvati se auktorom toga prijevoda.«

To je sve lako razumljiva proza, puna indignacije i patetičnosti. A uvjerljiva?

Zar ne bi bilo prirodno, da čovjek, koji ovako energično protestira: »Niti sam želio, niti želim zvati se auktorom toga prijevoda«, iskoristi prvu povoljnu prigodu i izjavi, da knjiga, koja nosi njegovo ime, nije njegova, već da je njegovo ime stavljeno na nju, da joj omogućiti izlazak?

A kako postupa o. Rupčić? On se u neku ruku »zavjetuje«, da ne će

nikomu o tome govoriti; on veli krasnim jezikom: »...neću pokretati svoj protest«. Osim toga, on se obavezuje, da ne će nikada i nigdje u javnosti reći, da je prijevod, koji nosi njegovo ime, njegov. Onda dodaje, da je održao riječ: »Zato u raspravama i u usmenom govoru nisam nikada upotrijebio izraz ‚moj prijevod‘.« Je li ikada u raspravama i govoru rekao, da nije njegov prijevod, koji nosi njegovo ime? Imao je sjajnih prigoda da rekne istinu. Ako mu je bilo teško, što njegovo ime stoji na tuđem prijevodu, mogao je u drugome ili trećemu izdanju prijevoda, postaviti pitanje o autoru. Ali o tome nigdje ni slova. Da ja nisam, osam godina poslije izlaska prijevoda, postavio pitanje o autoru prijevoda, o tome bi o. Rupčić i dalje šutio usprkos malo prije navedenim izjavama.

O. Rupčić citira jedan odlomak iz moga pisma od 15. lipnja 1961. Ja bih mu i sada, kada bi za to bila prigoda, napisao isto onakvo pismo. U listu sam priznao, da se je trudio, koliko je bilo u njegovoj moći, da prijevod učini što boljim. Držim, da nema prevodioca, koji ne nastoji, da poboljša prijevod. O. Rupčiću nije nedostajala dobra volja. Ako u njegovim izmjenama moga prijevoda ima nedostataka — a ima ih po mome sudu priličan broj — uzroke im treba tražiti na drugoj strani, a ne u pomanjkanju dobre volje i predana rada.

Čini mi se, da u *Odgovoru* o. Rupčića ima mjestimično gledanja s visoka nastupanja u pozi *patrona*. Ako je to tako — bilo bi mi drago, da nije — to nije na mjestu. »Sve su velike misli skromne«, običavao je reći moj učitelj, o. Henri de Lubac, D. I.

To bi bilo sve. Ipak još ovo:

O. Rupčić piše o jednostranoj kritici, »u kojoj je glavna preokupacija obrana svoje ‚nepogrešivosti‘, a ne traženje istine.« Držim, da tim cilja na me. Ako puca na me, promašuje. Ja ne smatram sebe »nepogrešivim« — me genoito! — a stalo mi je do istine, jer stoji pisano: *He aletheia eleutherosei hymas.* G. R.